

ע"פ 25847-06-12 - מדינת ישראל נ' רמי לוי שווק השקמה בע"מ

ע"פ 25847-06-12 - מדינת ישראל נ' רמי לוי שווק השקמה בע"מ ואח'ארכי עבודה

ע"פ 25847-06-12

מדינת ישראל

נגד

1. רמי לוי שווק השקמה בע"מ

2. שמואל לוי

בית הדין הארצי לעבודה

[31.12.2015]

בפני: השופטת רונית רוזנפלד,

השופטת לאה גליקסמן,

השופטת יעל אנגלברג שהם

בשם המערער - עו"ד דרורה נחמני-רוט ועו"ד גלי לוי

בשם המשיבים - עו"ד עמיחי ויינברגר

פסק דין

השופטת יעל אנגלברג שהם

לפנינו ערעור שהגישה מדינת ישראל על זיכויים של המשיבים מעבירות של אי תשלום גמול שעות נוספות כדין על פי

סעיפים 16 ו-26(א) לחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951 (להלן: "חוק שעות עבודה ומנוחה") שיוחסו להם

(שע"מ 51352-07-10, סגנית הנשיאה יהודית גלטנר-הופמן, מיום 1.5.12).

רקע עובדתי

1. המשיבה 1 היא חברה בע"מ ורשת חנויות המעסיקה עובדים. המשיב 2 הוא סמנכ"ל המשיבה 1 והאחראי על

ניהולה ותפעולה.

2. ביום 1.8.10 הוגש נגד המשיבים כתב אישום אשר ייחס להם עבירה של אי תשלום גמול שעות נוספות בניגוד לחוק

שעות עבודה ומנוחה, וזאת לאחר שביום 12.7.09 נערכה ביקורת על ידי מפקחי המאשימה אשר מצאה כי המשיבה

העסיקה ארבעה בני נוער מבלי ששילמה להם גמול שעות נוספות כדין. המשיבים כפרו בעובדות כתב האישום והתיק

נקבע לשמיעת הוכחות ליום 3.11.11.

ביום 19.10.11 הוגשה בקשה מטעם ב"כ המערערת לדחיית הדיון מחמת ישיבה רבת משתתפים בעניין חתימה על הסכם קיבוצי שנקבעה לאותו המועד. בבקשתה, ציינה ב"כ המערערת כי היא היחידה מטעם המשרד בעלת הסמכה מטעם היועץ המשפטי לממשלה ואשר רשאית לייצג בתיקי משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה. ביום 21.10.11 דחה בית הדין האזורי את הבקשה מהטעם שזו הוגשה סמוך לדיון בעוד שמועד ההוכחות נקבע זה מכבר. כפועל יוצא מהחלטה זו, הגישה המערערת ביום 26.10.11 בקשה לזימון עדות, ובית הדין בהחלטתו מאותו היום קבע כי בשים לב למועד הגשת הבקשה יימסרו ההזמנות לעדים על ידי המערערת במסירה אישית. מזכירות בית הדין מסרה למערערת מעטפות למסירה אישית לעדים.

ביום 31.10.11 משהבינה המערערת כי שלושה מתוך ארבעת בני הנוער שזומנו כעדים מטעמה לא יתייצבו למועד הדיון, הגישה בקשה נוספת לדחיית הדיון. בהחלטה מאותו היום נדחתה הבקשה ונקבע כי הדיון לא יידחה למועד נוסף לשמיעת עדויות המערערת. ואכן, לדיון ההוכחות ביום 3.11.11, לא התייצבו עדי התביעה למעט הגב' ונטורה אשר הייתה אחת מבני הנוער עובדי המשיבה שבגנים הוגש כתב האישום. בקשת המערערת במעמד הדיון, לזמן את העדים האחרים באמצעות בית הדין, נדחתה. כן נדחתה בבקשתה לזמן עדה נוספת באמצעות צו הבאה. בתום הדיון, הכריזה המערערת "אלו עדיי".

3. בתום פרשת התביעה, טענו המשיבים כי אין להשיב לאשמה. המערערת השיבה לטענה זו ביום 10.11.11. ביום 13.12.11 ניתנה החלטת בית הדין בבקשה זו (להלן: "ההחלטה"). הצדדים חלוקים בנוגע למהות ההחלטה וכל אחד מהצדדים אוחז בידיו בנוסח אחר של החלטה זו. המערערת אוחזת בידה החלטה שבה נקבע כי דין הבקשה להידחות (להלן: "ההחלטה הדוחה את הבקשה"). ואילו המשיבים אוחזים בידם החלטה שבה נקבע כי דין הבקשה להתקבל ביחס לאישומים הנוגעים לעבודתם של שלושת העובדים וכן ביחס לעבודת הגב' ונטורה ביום 15.5.09 (להלן: "ההחלטה המזכה"). עוד נקבע בהחלטת בית הדין בנוסח זה, כי פרשת ההגנה תובא רק בהתייחס לאישומים הנוגעים לאי תשלום גמול עבודה בשעות נוספות לגב' ונטורה ביום 28.5.09. כבר בשלב זה נציין, כי אומנם שני הצדדים אוחזים בהחלטות חתומות בידי המותב הדין בתיק. דא-עקא במערכת נט המשפט מוצגת בתיק החלטה אחת בלבד אשר נחתמה ביום 13.12.11 והיא תואמת את ההחלטה המזכה שבידי המשיבים.

4. ביום 29.3.12 נשמעה פרשת ההגנה וביום 1.5.12 ניתן פסק הדין אשר חזר על החלטת בית הדין מיום 13.12.11 במסגרתו זוכו המשיבים מעבירות המיוחסות להם ביחס ליתר העובדים וביחס לגב' ונטורה בגין עבודתה ביום 15.5.09 וכן זיכה את המשיבים מהעבירה שיוחסה להם בגין אי תשלום שכר בעבור עבודה בשעות נוספות לעובדת הגב' ונטורה ביום 28.5.09, תוך שקבע כי לא הוכח שגב' ונטורה נדרשה להישאר לעבוד בשעות נוספות, ובשים לב להיקף ולמסגרת עבודתה השבועית/חודשית של העובדת לא הוכח כי הייתה זכאית לגמול בגין עבודה בשעות נוספות. על הכרעת דין זו נסוב הערעור שבפנינו.

5. במסגרת הדיון בערעור ומשהתברר כי כל אחד מהצדדים מחזיק בידו החלטה בנוסח אחר הכולל תוצאה אחרת, ניתנה לצדדים אפשרות להשלים טענותיהם בעניין סוגיה זו. כן נדרשו הצדדים להתייחס לעובדה כי לאחר שנשמעה עדותה של העובדת, הכריזה המערערת בבית הדין האזורי "אלה עדיי". הצדדים התבקשו להתייחס למשמעות הכרזה זו.

טענות המערערת

6. טענות המערערת נסובות על שלושה עניינים.

האחד, נוגע בזכות הערעור של המערערת. לעמדת המערערת, צרפה להודעת הערעור העתק של החלטה בבקשה "שאין להשיב לאשמה" כאשר ההעתק אושר כדין ביום 13.12.11 על ידי מזכירות בית הדין האזורי כ"מתאים למקור". לטענתה, בנוסח החלטה זו, נדחתה הבקשה שלפיה אין להשיב לאשמה מכל וכל, ולראשונה נודע לה על קיומה של החלטה אחרת במסגרת פסק הדין אשר הביא מתוכן ההחלטה. מכאן, טוענת המערערת כי אין לטעון כנגדה טענה לאיחור בהגשת הערעור בגין העבירות נשוא האישום בעניינם של שלושת העובדים, וכי יש להתייחס בערעורה לכלל העבירות המצוינות בכתב האישום.

השני, נוגע לפן הפרוצדוראלי בניהול ההליך. המערערת טוענת כי שגה בית הדין עת דחה את בקשתה לדחות את מועד דיון ההוכחות על מנת שתוכל לזמן את עדיה. לטענתה, בנסיבות שהובאו בפני בית הדין האזורי, הטעמים לאי התייצבותם הצפויה של העדים ומשהובאה עמדת המערערת ביחס לנחיצותם, אף אם סבר בית הדין שהבקשה הוגשה בשיהוי, היה עליו להיעתר לבקשה ולאפשר למערערת למצות את הראיות בתיק. המערערת טוענת, כי האינטרס הציבורי לעשיית דין צדק וחקר האמת עדיף היה על טענות של תקינות פרוצדוראליות וכי היה על בית הדין להיעתר לבקשה לדחיית מועד הדיון ולשקול במידת הצורך הטלת הוצאות על המאשימה.

המערערת טוענת, כי לאור השתלשלות הדברים בבית הדין האזורי, משלא ניתנה לה הזדמנות לזמן את העדים שלא התייצבו לדיון שנקבע, משכל טענותיה ובקשותיה לדחיית הדיון נדחו, הורה לה בית הדין האזורי להצהיר כי אלה עדיה ולפיכך מדובר בנסיבות של אילוץ שאין בהן כדי למנוע השבת התיק לפתחו של בית הדין האזורי לשמיעת פרשת התביעה בכללותה.

השלישי, נוגע בפן המהותי. המערערת טוענת, כי הציגה בפני בית הדין ראיות מספיקות לצורך הרשעתם של המשיבים בעבירה שיוחסה להם בנוגע לעבודתה של גב' ונטורה ביום 25.8.09. המערערת טוענת, כי בית הדין התעלם מהסבריה של העובדת להכרח שנוצר בנסיבות שתיארה לעבודת אותן שעות נוספות הנטענות בכתב האישום ולא היה מקום לקבל את טענת המשיבים שלא אושר לעובדת לעבוד שעות אלה. לעמדתה, קבלת טענה זו משמיטה את היסוד מיחסי עבודה המושתתים על אמון וחובת נאמנות הדדית. לעמדת המערערת, קבלת עמדת המשיבים מנוגדת להלכה שלפיה לא יינתן תוקף לויתור של עובד על זכויותיו הקבועות בחוקי המגן.

המערערת מוסיפה כי לא היה מקום לזיכויו של המשיב 2 שלא נקט בפועל בכל האמצעים לשלם לעובדים גמול שעות נוספות כאשר אלה נאלצו לחרוג ממסגרת שעות המשמרת.

טענות המשיבים

7. לטענת המשיבים, דין הערעור להידחות מהטעמים כדלקמן:

האחד, משזכו הנאשמים מהאישומים בעניינם של שלושה עובדים ומאישום אחד בעניינה של הגב' ונטורה בגין עבודתה ביום 15.5.09 וזאת בהחלטה מיום 13.12.11, הרי שהמועד להגשת הערעור על החלטה זו חלף לאחר 45 ימים, דהיינו בסוף חודש ינואר 2012 והמערערת איחרה בהגשת ערעורה ודינו להידחות על הסף. המשיבים טענו, כי מפסק הדין עולה בבירור כי ההחלטה בנוסח המצוי בידיהם ואשר מזכה אותם מכל אשמה ללא צורך להשיב לה, למעט בעניין עבודת גב' ונטורה ביום 15.5.09, היא ההחלטה הנכונה ועליה הסתמך בית הדין גם במסגרת פסק דין.

עוד טוענים המשיבים כי דבר הזיכוי החלקי היה בידיעת ב"כ המערערת והדברים עולים בבירור היות וההחלטה פורסמה במערכת נט המשפט (13.12.11), הדברים הובאו במועד חקירתו של המשיב 2 ובפתח סיכומיה בעל פה עת הפנתה ב"כ המשיבים מפורשות להחלטה המזכה (29.3.12), ואף במועד פרסום פסק הדין (1.5.12), ולכל המאוחר במועד הגשת עיקרי הטענות מטעם המשיבים שם ציינו במפורש כי המערערת לא עררה על ההחלטה בטענה "אין להשיב לאשמה" (11.3.13). כל אלה, עוד לפני הדיון האחרון ביום 13.5.13. המשיבים טוענים כי מחדלה של המערערת אשר לא הגישה ערעור על ההחלטה, מהווה עצימת עיניים העולה כדי רשלנות ואין לה אלא להלין על עצמה בעניין זה. לטענת המשיבים, משהפכה ההחלטה מיום 13.12.11 לחלוטה משלא הוגש עליה ערעור עד ליום הזה, דין הערעור בגין זיכוי זה להידחות וממילא אין מקום להשיב את הדיון לערכאה הראשונה לצורך העדת עדים מטעם המערערת.

השני, נוכח האמור בהחלטות בית הדין האזורי, נוכח דלות הראיות שהוגשו מטעם המערערת והעדויות שנשמעו בפני בית הדין, זיכויים של הנאשמים נעשה כדין ואין מקום להתערב בהחלטת בית הדין האזורי. לטענת המשיבים, נטל ההוכחה מוטל על כתפי התביעה אשר נדרשת להוכיח את כל יסודות העבירה ומשנכשלה המערערת בהוכחת היסודות העובדתיים של העבירה המיוחסת למשיבים, לא היה מקום להרשיעם. המשיבים מוסיפים כי אין ערכאת הערעור נוטה להתערב בממצאים עובדתיים שנקבעו על ידי הערכאה הראשונה.

8. באשר לבקשה להשיב את הדיון לבית הדין האזורי לאחר הודעת ב"כ המערערת "אלה עדיו", טוענים המשיבים כי אין לקבל את עמדת המערערת שלפיה קיימת פרקטיקה נוהגת לעניין קבלה גורפת של בקשות לזימון עדים תוך התבססות על האינטרס הציבורי לחתירה לאמת משפטית ואין להתעלם מאינטרסים ציבוריים אחרים חשובים לא פחות העומדים מהצד השני של המתרס והנוגעים ליעילות דיונית וסופיות הדיון. לטענת המשיבים, נטות המאזניים לטובת שיקולי יעילות דיונית והמערערת לא עמדה בנטל המוטל עליה להצדיק סטייה מסדרי הדיון.

המשיבים גורסים כי התנהלותה הלקויה של המערערת נצפתה כבר בבקשתה לדחות את מועד הדיון שנקבע בבית הדין האזורי כאשר הבקשה הוגשה ביום 19.10.11 לאחר שהמערערת זומנה לדיון עוד ביום 31.5.11, היינו, ימים בודדים לפני המועד המיועד לדיון, ומשבבקשתה נדחתה נדרשו לה חמישה ימים נוספים להגשת בקשה לזימון עדיה וחמישה ימים נוספים להגשת בקשה לדחות את מועד הדיון בטענה כי לא הצליחה לזמן את העדים מטעמה. משנדחתה אף בקשתה זו, ביקשה דחייה נוספת במעמד הדיון. לטענת המשיבים, בדיון דחה בית הדין האזורי את בקשת המערערת ואין בטיעוני המערערת כל נימוק שיש בו כדי לכרסם בהחלטת בית הדין. המשיבים גורסים, כי גם במסגרת הגשת הערעור מתעלמת המערערת מסדרי הדיון תוך שהיא מגישה את הערעור באיחור של חצי שנה ואף טיעוניה המשלימים הוגשו באיחור ניכר.

9. המשיבים טוענים, כי גם לגופו של עניין, אין בעדי המערערת כדי להביא לתוצאה שונה מזו שזיכתה אותם מכלל האישומים שכן הראיות שהוצגו בפני בית הדין האזורי הן ראיות כלליות הנוגעות ליתר העובדים במשיבה ועניין מדיניות המשיבה 1 האוסרת על העבודה בשעות הנוספות ומודעותם של העובדים למדיניות זו. המשיבים טוענים, כי ניתן להניח שגם לגבי יתר העובדים לא הייתה מצליחה המערערת להוכיח שהמשיבים הפרו חובתם בעבירה של העסקה ללא תשלום בגין שעות נוספות.

עוד מוסיפים המשיבים כי שני עובדים שבגינם הוגש כתב האישום כנגד המשיבים (דינה אבטה ואינדלאן צגאיי) כלל לא נחקרו על ידי מפקח המערערת ואף לא זומנו להעיד כעדי תביעה הגם שעיקר ההפרות בכתב האישום מתייחסות לעובד צגאיי.

הכרעה

10. השתלשלות האירועים בתיק זה מעמידה בפנינו מספר סוגיות המשלבות פן פרוצדוראלי ופן מהותי. ראשית עלינו להכריע בשאלה - מהי הגרסה הקובעת של ההחלטה מיום 13.12.11? מהתשובה לשאלה הראשונה נגזרת שאלה נוספת - האם במועד הגשת הערעור שבפנינו, חלף המועד האחרון להגשת הערעור על החלטה זו? לאחר מכן יש לבחון - האם נפל פגם בהחלטת בית הדין האזורי שלא לדחות את מועד הדיון? וככל שיקבע כי ההחלטה המזכה היא ההחלטה האמיתית, תעמוד לדיון השאלה - האם נפלה שגגה בהחלטת בית הדין שלפיה אין להשיב לאשמה? והאם יש להשיב העניין לפתחו של בית הדין האזורי להשלמת הראיות? ולבסוף, בכפוף להכרעה בשאלות שהוצגו, יש לברר האם שגה בית הדין בזכותו את המשיבים מהאישומים שנגעו לגבי ונטורה?

התשובות לסוגיות שלעיל שלובות אלה באלה ונדון בהן כסדרן.
ההחלטה - הגרסה הנכונה

11. מהי גרסת ההחלטה הקובעת לעניין הטענה "אין להשיב לאשמה"? זוהי השאלה שבפנינו. כאמור, אלו אוזין בגרסת החלטה הדוחה את הבקשה ואלו אוזין בגרסת החלטה המקבלת את הטענה ברובה ומתירה את המשך הדיון בעבירה המתייחסת לעבודת עובדת אחת משך חצי שעה נוספת, ביום 28.5.09. לאחר שעיינו בטענות הצדדים ובתיק בית הדין האזורי, שוכנענו כי הגרסה שבה אוזים המשיבים, היינו ההחלטה המזכה, היא הגרסה המכרעת. ראשית, זו הגרסה המופיעה בתיק המנוהל במערכת נט המשפט וחזקה היא כי המסמכים המצויים כהחלטות בתיק המנוהל על ידי בית הדין הם המסמכים המשקפים את ההליכים שנתקיימו ואת ההחלטות שהתקבלו. אכן, הגרסה שבה אוזת המערערת מצויה במערכת כגרסה מוקדמת ש"נגרסה" בחתימת ההחלטה המזכה. אך משניתנה ההחלטה המצויה בידי המשיבים באותו היום, עוד בטרם קם בית הדין מכסאו, הרי שגם אם נחתמה ההחלטה ונמסרה לב"כ המערערת, רשאי היה בית הדין לשנות החלטתו אף כי מדובר במקרים חריגים (ראו בג"ץ 63/74 איזמירו מחמוד סעוד נ' בית המשפט המחוזי תל אביב-יפו, פ"ד כח(2), 37, 41-42 (1974); רע"א 7816/06 עו"ד יעקב מ. בויאר בתפקידו ככונס נכסים נ' עזבון המנוח מר דוד מרמלשטיין ז"ל, ניתן ביום 5.10.09; ע"א 330/78 המהפך אגודה שיתופית בע"מ נ' פקיד השומה למס הכנסה, פ"ד לה(2) 449, 502 (1981)).
- שנית, בניגוד לטענת המערערת, העובדה שבית הדין נדרש בפתיח פסק הדין להודיע כי החליט לזכות את המשיבים ממרבית העבירות המיוחסות להם בכתב האישום אין בה כשלעצמה כדי ללמד על הנוסח הנכון של ההחלטה שכן הוראות סעיף 182 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: "חוק סדר הדין הפלילי" או "החוק"), קובעות כי: "זיכה בית המשפט את הנאשם, יודיע את דבר הזיכוך בתחילה". ומציין בעניין זה השופט יעקב קדמי בספרו "על סדר הדין הפלילי":
- "נתקבלה הטענה [שאין להשיב לאשמה - י.א.ש.] לעניינה של עבירה מסוימת או אישום מסוים בלבד - תיראה ההחלטה כ"הכרעת דין" לגבי אותם עבירה או אישום; והזיכו יבוא לכלל ביטוי פורמלי בהכרעת הדין הכוללת, שתינתן עם תום הדיון כולו". (יעקב קדמי, על סדר הדין הפלילי מהדורה מעודכנת, חלק שני עמ' 1496, תשס"ט-2009).
- אולם, מהעובדה כי בית הדין האזורי עצמו במסגרת פסק דינו התייחס להחלטה המזכה כבסיס לפסק הדין, ניתן ללמוד כי גם בית הדין האזורי סבר כי זו הגרסה הנכונה של החלטתו. על כן הגענו לכלל מסקנה כי ההחלטה המזכה היא ההחלטה שניתנה במסגרת הבקשה "אין להשיב לאשמה".
- המועד להגשת הערעור
12. משקבענו כי ההחלטה המזכה היא ההחלטה הנכונה, מתעוררת השאלה האם חלף המועד להגשת הערעור על החלטה זו?
- הוראות סעיף 158 לחוק סדר הדין הפלילי קובעות כי :

"נסתיימה פרשת התביעה ולא הוכחה האשמה אף לכאורה, יזכה בית המשפט את הנאשם - בין על פי טענת הנאשם ובין מיזמתו - לאחר שנתן לתובע להשמיע את דברו בענין; הוראות סעיפים 182 ו-183 יחולו גם על זיכוי לפי סעיף זה".

מדברי השופט קדמי בספרו שהובאו לעיל עולה כי הביטוי הפורמאלי לזיכוי צריך שיבוא בפתח הכרעת הדין הסופית. היינו, משמדובר בזיכוי רק לעניין חלק מהאישומים, אין מדובר בפסק דין אלא בהחלטה אחרת שאינה מסיימת את ההליכים. משאין מתירים ערעור על החלטת ביניים בהליך פלילי, לא ניתן לערער על החלטת הזיכוי אלא במסגרת הערעור על פסק הדין הסופי. כך גם נקבע בפרשת דרוויש:

"בידוע, כי בהליך הפלילי נתונה החלטת ביניים לערעור רק במסגרת ערעור על פסק הדין כולו, אלא אם כן קיימת בחוקהוראה אחרת (כגון סעיף 147 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982; וראה בג"צ 583/87). החלטה, הפוטרת נאשם מלהשיב לאשמה לגבי חלק מן האישומים בהם הוא מואשם בכתב האישום, מהווה אף היא החלטת ביניים, אשר הערעור עליה יבוא רק במסגרת הערעור על פסק הדין כולו. כך עולה מהוראות החוק, וכך גם רצוי לגופם של דברים.

סעיף 17 לחוק-יסוד: השפיטה קובע, כי פסק-דין בערכאה ראשונה ניתן לערעור בזכות. לפי חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], הכרעת הדין יחד עם גזר הדין, מהווים את פסק הדין, ומקום בו הכרעת הדין היא זיכוי, כי אז נחשבת היא לבדה פסק הדין. הכרעת הדין תינתן רק בתום שלב בירור האשמה, אך לפי סעיף 158 לחוק, אם נסתיימה פרשת התביעה ולא הוכחה האשמה אף לכאורה, יזכה בית המשפט את הנאשם, וזיכוי זה ייחשב כהכרעת-דין. אך, כפי שהובהר בהלכת ע"פ 21/69, כדי שזיכוי בשלב זה ייחשב כפסק-דין של זיכוי עליו ניתן לערער בזכות, צריך הוא להתייחס לכל האישומים שבכתב האישום. זיכוי חלקי מהווה רק החלטת ביניים, אשר הערעור עליה יבוא רק בשלב הערעור על פסק הדין כולו (שם, בעמ' 77). [...] את הוראות סעיף 158 לחוק יש לקרוא כמתייחסות לזיכוי כלפי כתב האישום כולו, על כל האישומים המצויים בו.

העומס המוטל על בתי המשפט גורם לא אחת לעינויי-דין קשים לנאשמים. אין זה רצוי לאלץ את התביעה להגיש ערעור גם כנגד זיכוי חלקי בטרם סיום המשפט. דבר זה יגרור אחריו ריבוי ערעורים והשהיית הדיונים בבית המשפט המחוזי, אשר בעקבותיהם רק יגברו עינויי הדין הקיימים כבר". (ע"פ 112/88 מדינת ישראל נ' מרדכי דרוויש, פ"ד מה(2) 663, 682-683 (28.3.91); הדגשה שלי - י.א.ש.).

על יסוד האמור, ברי אפוא כי במועד הגשת הערעור לבית דין זה לא חלף המועד להגשת הערעור על כל ההחלטות בהליך בבית הדין האזורי. דחיית הדיון

13. השאלה הבאה שבה עלינו לדון היא האם נפל פגם בהחלטת בית הדין האזורי עת סירב לבקשת המערערת לדחות את הדיון ולזמן את העדים למועד אחר.

בית הדין האזורי לאחר שבחן את התנהלותה של המערערת קבע:
"ערה אני לעובדה כי לעיתים נקבע כי יש להיעתר לבקשות דחייה ולו במחיר הוצאות אולם אין זה המקרה שלפנינו לאור התנהלות המאשימה והאיחור הרב בו הוגשה הבקשה. לטעמי אם הייתי נעתרת לבקשה היה בכך זלזול בזמן השיפוטי שהוקדש לדיון הנוכחי זמן רב קודם לקביעת המועד" (החלטה מיום 3.11.11).
המערערת קובלת על החלטת בית הדין שלא להיעתר לבקשת הדחייה שהגישה. לדבריה, האינטרס הציבורי של בירור האמת גובר על סדרי הדין והיעילות הדיונית. ואילו המשיבים טוענים מנגד, כי בנוסף לאינטרס הציבורי יש חובה לנהל תיק כיאות וברצינות. המשיבים טוענים כי יש להסתכל על התנהלות המערערת לא רק באותו היום אלא בכלל ההתנהלות אשר באה לידי ביטוי בהחלטת בית הדין שקדמה לאותו יום של זימון העדים ונגעה לאותו צורך בתיקון כתב האישום, בבקשות החוזרות ונשנות לדחיית מועדים ולהתייחסות בית הדין להחלטותיו.
14. בית המשפט העליון הגדיר את מהותם של סדרי הדין בהליך הפלילי ובעיקרם בראש ובראשונה מצויה השאיפה לבירור האמת. וכלשונם:
"יעודו של ההליך הפלילי הוא לברר את חפותו או את אשמתו של הנאשם. סדרי-הדין קובעים את דרכי הבירור. מטרתם היא כפולה: ראשית, הם קובעים את הדרך היעילה ביותר לחשיפת האמת, ולשם כך גם ניתן שיקול-דעת לבית-המשפט לסטות מהם כדי לעשות צדק; ושנית, הם מבטיחים את זכויות הנאשם למשפט הוגן. בין שתי המטרות קיימת זיקה הדדית. שמירת זכויות הנאשם, שבגידה ניתנת לו ההזדמנות להתגונן מפני הראיות המפלילות, מאפשרת בירור נאות של העובדות" (ע"פ 4006/93 אלישע נוראל - מדינת ישראל, ניתן ביום 13.2.94).
15. רבות נכתב על המתח הקיים בין אינטרס הציבור של בירור הליכים עד תום אל מול האינטרס הציבורי להקפיד על סדרי הדין לצורך שמירה על מסגרת הדיון והיעילות הדיונית.
בפרשת קניר מדגיש בית המשפט העליון את חשיבותו של האינטרס הציבורי של עשיית הצדק, ובאותו העניין התיר שמיעת עד לאחר סיום עדויות הצדדים וזאת על מנת לברר עניין לאשורו. וכך נקבע מפי השופט י. כהן:
"המגמה הברורה בפסקי הדין של בית-משפט זה היא למנוע עיוות דין, העלול להיגרם בין לנאשם ובין לאינטרס הציבורי, העלול להיפגע מזיכויו של עבריין עקב משגה של התובע; המגמה היא שלא לחסום לחלוטין את הדרך להבאת ראיות נוספות"
והוסיף על כך השופט מ. כהן:

הפרוצדורה - הן בעניין אזרחי והן בעניין פלילי, בין שנחקקה על ידיה מחוקק הראשי ובין על-ידי מחוקק משנה - מטרתה לקבוע את הכללים לניהול המשפט באופן יעיל ויציב, הידוע לצדדים מראש, ולשמור על זכויות הצדדים על-מנת להוציא לאור משפט צדק. המחוקק הביא בחשבון, שיהיו מקרים של צורך לסטות מהאות הכתובה בחיקוק הדין בפרוצדורה כדי לעשות משפט צדק, ועל-כן הורה בסעיף 195 לחוק סדר הדין הפלילי ובהוראות מקבילות אחרות, שעל-אף קבלת טענה, שנטענה בערעור, רשאי בית המשפט לדחות ערעור, אם היה סבור, כי לא נגרם עיוות דין.

...

הבדל זה [עתהוסיף התיקון לחוק זכות ערעור על פגם בפרוצדורה גם ליועץ המשפטי - י.א.ש.], שהיה קיים בעבר, רומז על הקפדה להגן על זכויותיו של נאשם ולצמצם את האפשרויות לביטול זיכוי, אך יחד עם זאת נשמר העיקרון של משפט צדק, שהוא המכריע אשר על-כן, אפילו היה פגם (ובעיקר מדובר על פגם בפרוצדורה), כל עוד לא נגרם עיוות דין, הוסמך בית המשפט שלערעור לדחות את ערעור הנאשם שהורשע ("ע"פ 951/80 יצחק קניר נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(3) 513, 505 (1981); הדגשה שלי - י.א.ש.).

16. הכלל הבסיסי הוא כאמור, חשיפת האמת. אלא שאין להתעלם מכך ששמירה על המסגרת הדיונית מהווה אף היא אינטרס ציבורי ראשון במעלה. הקפדה על סדרי דין מסייעת לעשיית הצדק ואין ליתן היתר לפריצת גבולות ללא כל הצדקה (בש"א 2399/11 באסם עיסא זנגריה - עלי שחאדה זנגריה, ניתן ביום 30.3.11). אין גם להתעלם מעיניו הדין העשוי להיגרם לנאשם כתוצאה מהתנהלות לקויה של המאשימה.

17. הסמכות לניהול ההליך מצויה בידי הערכאה השומעת את הראיות וככלל לא יתערב בית דין זה אלא מקום שסבר כי יש בהחלטת בית הדין משום עיוות דין. אחריותו של בית הדין אשר ההליך מתקיים בפניו נוגעת לאיזון בין אינטרסים נוגדים ובהם מצד אחד ניהול יעיל של ההליך, עניין שהוא בבחינת אינטרס ציבורי שכן התמשכות ההליכים פוגעת לא רק בצדדים להליך אלא בכלל הציבור אשר בשל דחייתם של דיונים, מתעכב בירורם של הליכים אחרים. מנגד, מצוי עניינם של הצדדים להליך אשר זכאים שעניינם יבורר עד תום. בהליך הפלילי מתווסף לאינטרסים כאמור, אינטרס הציבור לבירור האישום ולמיצוי הדין עם העברין מחד ואינטרס הנאשם כי עניינו יתברר במהירות ככל שניתן ומבלי שתפגע זכותו להתגונן, מנגד (ע"פ 37/07 משה פרג - מדינת ישראל, פסקה 56 לפסק הדין, ניתן ביום 10.3.08). בבוא בית הדין לערוך איזון בין האינטרסים השונים, עליו לקחת בחשבון גורמים נוספים ובהם תום ליבם של הצדדים, האפשרות כי היעדרות לבקשת דחייה תפגע בצד השני באופן החורג מן הסביר וכמובן עילת הבקשה לדחייה.

18. בענייננו, מביעה המערערת טרזניה כנגד החלטות בית הדין האזורי אשר לא נעתר לבקשות הדחייה שהגישה ב"כ המערערת. אלא שמתלונותיה של המערערת נעלם כי המחלל רובץ לפתחה שלה. אין מחלוקת כי עוד בחודש מאי 2011, נקבע דיון ההוכחות ליום 3.11.11. רק ביום 19.10.11 (כשבועיים לפני המועד הקבוע לדיון) הוגשה בקשה לדחייתו בנימוק שבמועד הקבוע לדיון על בא כח המערערת להשתתף בישיבה רבת משתתפים שנדרשה לתיאומים רבים ואשר לא ניתן לדחותה. יושם אל לב כי במועד תיאום הישיבה, מן הסתם היה מועד הדיון ידוע לב"כ המערערת (שכן נקבע כחמישה חודשים קודם לכן) וכן כי עד למועד זה, הגם שמדובר כשבועיים לפני הדיון, טרם הוגשה כל בקשה להזמנת העדים בתיק. עוד יודגש כי משנדחתה הבקשה, התייצבה ב"כ המערערת לדיון, משמע, שלישיבה רבת המשתתפים התייצב אדם אחר ממשרדה או שהישיבה נדחתה.

על אף שהחלטה הדוחה את בקשת הדחייה ניתנה ביום 21.10.11, רק ביום 26.10.11 (כחמישה ימים לאחר מתן ההחלטה וכשבוע לפני המועד הקבוע לדיון) הגישה המערערת את הבקשה להזמנת העדים, תשעה במספר. בשל לחץ הזמנים הורה בית הדין שההזמנות לעדים תמסרנה במסירה אישית על ידי המערערת. אלא מאי? ביום 31.10.11 הודיעה המערערת כי 3 עדים (מפקחי משרד התמ"ת), לא יוכלו להתייצב לדיון ואילו ל-4 עדים נוספים טרם בוצעה המסירה. הנה כי כן, משנזכרה המערערת לזמן עדיה רק כשבוע לפני הדיון שמועדו נקבע כ-5 חודשים קודם לכן, גרמה היא במחדלה לכך שהעדים לא יתייצבו לדיון. עמדתנו היא כי אכן, בראש ובראשונה מטרתו של בית הדין היא בירור האמת. אלא שאינטרס זה אינו מטיל חובה על בית הדין בלבד והצדדים כולם צריכים להירתם לסייע לבית הדין במלאכתו זו ובוודאי כאשר מדובר בנציגי המדינה. המערערת לא עשתה כן. דומה כי לא יכול להיות חולק שזימון עדים לדיון רק כשבוע לפני המועד הקבוע, נועד מראש כמעט תמיד לכישלון. התנהלות רשלנית זו הינה באחריות המערערת בלבד.

19. ככלל, בהעדר התייצבותם של עדי המאשימה שברגיל אינם מצויים בשליטתה, לא ניתן לבוא בטרזניה כלפי המאשימה, ובמקרה רגיל, היה מקום לדחות את הדיון וליתן צווים להבאתם של העדים. אלא שבמקרה שלפנינו, התנהלות המאשימה היא שחיבלה בהליך. אורך הרוח שעל בית הדין לגלות כלפי הקשיים העומדים בפני המאשימה, אינו מחוייב במקרה כגון זה שבפנינו.

צד שאינו מבקש להזמין את עדיו מבעוד מועד ומבלי שהיתה לו סיבה מספקת למחדלו, שם את עניינו על קרן צבי ואינו יכול להישען על טענת "האינטרס הציבורי". האינטרס הציבורי מחייב כי המדינה תעשה ככל שביכולתה לסיים את ההתדיינות בעניינו של נאשם. על המייצג את המדינה ובפרט בהליך פלילי, אם כי לא רק, מוטלת חובה מוגברת של ניהול ההליך בתום לב בהיותו שליח של הציבור וככזה הוא מייצג את חובת הציבור לנהוג בהגינות עם הפרט.

20. בתום הדיון הכריזה ב"כ המאשימה "אלה עדיי". לטענתה, נכפה עליה הדבר על ידי בית הדין ואין לראות בכך משום מיצוי הבאת הראיות מצידה. לא מצאנו מקום לקבל טענה זו.

ראשית, לו סברה המערערת כי נכפה עליה להכריז "אלה עדי", היה עליה לציין זאת במעמד ההכרזה. המערערת לא עשתה כן. משכך, מדובר בטענה בעלמא אשר לא פורטה ולא נתמכה בתצהיר וב"כ המערערת אשר הופיעה מטעם המערערת בדיון בבית הדין האזורי, כלל לא התייצבה בפנינו. שנית, משקיבלנו את טענת המשיבים כי לא נפלה שגגה תחת ידי בית הדין האזורי בהחלטתו שלא לאפשר לה הבאת עדים נוספים, ממילא לא נותרו למערערת עדים נוספים.

21. הוראת סעיף 157 לחוק סדר הדין הפלילי מורה כי "בגמר ראיותיו יודיע התובע שפרשת התביעה הסתיימה". הכרזת "אלה עדי" מסמנת לצד שכנגד את גבולות הגזרה של הראיות שהובאו כנגדו ושאותן הוא נדרש לסתור (תפ"ח (ת"א) 1070/08 מדינת ישראל - רונן בן עדי, ניתן ביום 8.12.09). דינה של הצהרה שכזו כדין הצהרת כל צד להליך אשר חזרה ממנה תותר בנסיבות חריגות בלבד כגון כאשר מתברר קיומו של עד שלא היה ידוע לתביעה במועד ההכרזה או נסיבות חריגות אחרות. טעות בשיקול דעתו של צד אינה יכולה להוות עילה לביטול הכרזת צד ואין להקל בכך, שאם לא כן ימצא ההליך המשפטי חסר את הסדר, היציבות והבהירות הנדרשים לו לשם עשיית הצדק.
22. בבואנו לשקול את האיזונים שאליהם עלינו להדרש כאמור, הרי שמצד אחד מבקש ההליך המשפטי את בירור האמת, ומנגד, כפי שפרטנו, יש חשיבות רבה לניהול ההליך המשפטי ביעילות ובהגינות. עוד נסיף בעניין זה כי בהיות השמירה שלא ייגרם עיוות דין לנאשם אחד מעקרונות היסוד, הרי שלא דומה התנהלות פגומה של נאשם להתנהלות פגומה של המדינה האמונה על שמירת אינטרס הציבור.
23. בהביאנו בחשבון את מכלול השיקולים, את התנהלות הצדדים ואת עצמאות הערכאה הדיונית בניהול ההליך, עת שהתרשמנו כי האחריות למחדל מוטלת כל כולה על כתפי המאשימה, גם אם היינו סבורים כי לא היתה מניעה לשמוע את עדות עדי התביעה הנוספים במועד נוסף שנקבע לשמיעת עדי ההגנה, לא מצאנו כי בהחלטות בית הדין האזורי לדחות את הבקשות לדחיית הדיון, נפלה שגגה, ובוודאי שלא כזו אשר מצדיקה את ביטולן.
- ההחלטה המזכה
24. לטענת המערערת, לא היה מקום לקבל את טענת המשיבים שלפיה אין להשיב לאשמה שכן בית הדין היה צריך לאפשר את הבאת הראיות הנוספות בפניו. המשיבים מנגד סומכים ידיהם על ההחלטה המזכה של בית הדין האזורי. בית הדין האזורי במסגרת ההחלטה המזכה בחן את הראיות שעמדו בפניו באותה העת. גם בערעורה אין המערערת טוענת כנגד קביעותיו העובדתיות של בית הדין אלא ממקדת את טענתה כי היה על בית הדין לאפשר לה להציג את כלל הראיות במסגרת ההליך.
25. משקבענו לעיל, כי לא נפל פגם בהחלטת בית הדין האזורי ומכל מקום אין מדובר בפגם המצדיק את התערבותנו (הגם שהיה ניתן לפעול אחרת), לא נמצא בסיס לטענת המערערת שלפיה במועד סיום פרשת התביעה לא ניתן היה לקבל את טענת המשיבים שלפיה "אין להשיב לאשמה", ודין הטענה בעניין זה - להידחות.
- על יסוד האמור, אין מקום להשיב את הדיון לפתחו של בית הדין האזורי להשלמת הראיות ויש לבחון את טענות המערערת כנגד זיכוי המשיבים על יסוד הראיות שהובאו בפני בית הדין האזורי.
- לגופה של הכרעה
26. בית הדין ציין בהכרעתו כי מעיון בדוח הנוכחות של העובדת עולה כי ביום 28.5.09, עבדה 9 שעות כשמתלוש השכר של אותו חודש עולה כי לא שולם לה גמול שעות נוספות. עוד קבע בית הדין כי המערערת לא הרימה את הנטל להוכיח כי העובדת נדרשה לעבוד שעות נוספות וכי עבודת העובדת בוצעה במסגרת שעות נוספות, וזאת משלא הציגה המערערת את היקף עבודתה השבועי/חודשי המלא של העובדת ולא ניתן ללמוד האם מהווה העבודה בשעה התשיעית משום עבודה בשעה נוספת.
27. הצדק עם המערערת כי אין לקבל את טענת המשיבים שלפיה יש לזכותם מאשמה על יסוד העובדה שהעובדת לא נדרשה לעבוד שעות נוספות. העובדת העידה בפני בית הדין כי:
- "ש. מדוח הנוכחות בתלוש השכר עולה שעבדת שעות נוספות ולא קיבלת גמול עבורם האם את נדרשת לאישור על מנת לעבוד שעות נוספות
- ת. לא. אם היה צורך לא הייתי צריכה לבקש.
- ובחקירתה הנגדית:
- ש. קודם אמרת שאף אחד לא אמר לך לגבי שעות נוספות את אולי נזכרת בעקבות המסמך שכן דיברו איתך
- ת. אני זוכרת שהיה דיבור על זה בין העובדים למה לא משלמים שעות נוספות אבל אני לא נכנסתי לזה.
- ש. מתייחסים לשני מועדים שאחד 15/5/09 לפי השעון נוכחות את יצאת בשעה 16:10 במקום 16:00. את באותו יום התחלת לעבוד ב-7:00 ויצאת ב-16:10 לפי זה היית צריכה לסיים ב-16:00
- ת. זה משתנה לפעמים האחראית היתה מתעכבת היתה לה ילדה היית צריכה לחכות עד שהיא תגיע. זה יום שהייתי צריכה לסיים ב-16:00 והתעכבתי כמה דקות. אני לא זוכרת שביקשנו ממני להתעכב.
- ש. המועד השני הוא 28/5/09 שם התחלת בשעה 7:00 והיציאה שלך היא ב-16:34 את לא זוכרת להגיד לי אם ביקשו ממך להישאר
- ת. לא. אבל אין סיבה שהייתי נשארת סתם היו אילוצים או לחץ והייתי צריכה לתת יד היתה מעדנייה בשרית והיתה שם עובדת אחת והייתי עוזרת לה."

28. מהדברים עולה, כי העובדת נשארה לעבוד שעות נוספות על פי צורכי המקום מתוך תחושת אחריות כעובדת המשיבה ולא כפי שנטען שהדברים נעשו על דעת עצמה בניגוד להוראות. צודקת המערערת בטענתה כי בבסיסם של יחסי עבודה מצויים חובות אמון ונאמנות הדדיות ולא ייתכן כי עובד שממלא אחר תפקידו באמונה לרבות בדרך של אי זניחת מקום העבודה בתום המשמרת על אף שמחליפו לא התייצב לעבודה, ייחשב כמי שפועל בניגוד להוראות. קבלת עמדה זו תביא עובדים להימנע מליטול אחריות, לזלזול בעבודה ובסופו של יום לפגיעה במעסיק עצמו. לא ניתן לדרוש מעובד לפעול תוך נטילת אחריות ויוזמה מצד אחד ולאפשר למעסיק עצמו שלא לשאת באחריות לתשלום הגן לעובד שמילא אחר המצופה ממנו.

אלא שלעמדתנו, על אף החובה המוטלת על המעסיק לשלם בעבור עבודה בשעות נוספות, צדק בית הדין האזורי עת קבע כי משלא הוכח היקף עבודתה המלא של העובדת, לא הורם הנטל להוכיח אם בוצעה עבירה על הוראות החוק.

29. סעיף 2 לחוק שעות עבודה ומנוחה מגדיר את תחומו של יום העבודה כיום שאינו עולה על 8 שעות. אולם, הוראות סעיף 5 לחוק מאפשרות קביעת יום עבודה ארוך מהאמור וזאת במסגרת הסכם קיבוצי. וכך קובעות הוראות סעיף 5:

"(א) אישר שר העבודה הסכם קולקטיבי, שבו נקבע יום עבודה ארוך משמונה שעות עבודה או שבוע עבודה ארוך מארבעים וחמש שעות, דינם של יום עבודה ושבוע עבודה כאלה כדין יום עבודה ושבוע עבודה לפי הסעיפים 2 ו-3.

...
(ב) אישר שר העבודה הסכם קולקטיבי, שבו נקבע לאחד הימים בשבוע יום עבודה שלא למעלה מחמש שעות עבודה ולשני ימים בשבוע יום עבודה שלא למעלה מתשע שעות עבודה, דינם של ימי עבודה כאלה כדין יום עבודה לפי סעיף 2."

על רקע ההסכם הקיבוצי הכללי "בדבר מעבר העובדים לשבוע עבודה בן 45 שעות ב-5 ימי עבודה" מיום 9.1.95, החל תהליך של מעבר לשבוע עבודה של 43 שעות ולימי עבודה בהיקף של 8.6 שעות ביום. משכך, אין די בהוכחת עבודה מעבר ל-8 שעות אלא יש להוכיח כי העובד גם לא עבד מעבר למסגרת המותרת על פי ההסכמים הקיבוציים הכללים החלים במשק שהוכרו מכוח סעיף 5 לחוק.

30. עיון בכתב האישום מעלה, כי המשיבה 1 הואשמה כי העסיקה עובדים מבלי ששילמה להם גמול שעות נוספות כדין, מחדל המהווה עבירה על סעיף 16 לחוק שעות עבודה ומנוחה. הוראת סעיף 16 לחוק זה קובעת חובת תשלום בגין עבודה בשעות נוספות כאשר "שעות נוספות" הוגדרו בסעיף 1 לחוק כך:

"שעות נוספות" פירושו - שעות העבודה העודפות -

(א) על התחום שנקבע ליום עבודה בסעיף 2, או על יום עבודה שייקבע על פי סעיף 4, או

(ב) על התחום שנקבע לשבוע עבודה בסעיף 3, או על שבוע עבודה שייקבע על פי סעיף 4;"

כעולה מהאמור, משקובעות הוראות סעיף 5 לחוק שעות עבודה ומנוחה כי דינו של יום עבודה הנקוב בהסכם קולקטיבי הוא כדין יום עבודה בסעיף 2 לחוק, יש לראות בהוראות החוק כתוחמות יום עבודה ל-8 שעות או 8.6 שעות, לפי העניין.

31. הנטל להוכיח כי עבודת עובד מעבר לשעות אלה מהווה העסקה בשעות נוספות, מוטל על הטוען זאת, היינו על המערערת וזאת כחלק בלתי נפרד מהוכחת יסודות העבירה. בית הדין האזורי סבר כי היקף ההעסקה משפיע על הגדרת העבודה כעבודה בשעה נוספת, ומשזה לא הוכח, די בכך כדי לקבוע שלא הונח יסוד להרשעה. לעמדתנו, צדק בית הדין בקביעתו כי לצורך קביעת ביצוע עבודה בשעות נוספות, יש לקבוע את היקף ההעסקה. לא מצאנו כי נפלה כל טעות בהחלטת בית הדין בעניין זה.
- עם זאת, משעולה מהראיות כי העובדת עבדה 9 שעות, מסקנת בית הדין כי לא בוצעה עבודה בשעות נוספות אינה עולה בקנה אחד עם העובדה שהיקף יום העבודה הארוך ביותר שאושר על ידי שר הכלכלה עומד על 8.6 שעות. משכך, מדובר בעבודה במסגרת שעות נוספות לכל הפחות בהיקף של כ- 20 דקות. על אף האמור, לא מצאנו כי המערערת הרימה את הנטל המוטל עליה.
32. בהביאנו בחשבון את התמונה הכוללת שהוצגה בפנינו, משלכל היותר הוכיחה המערערת עובדת אחת פעם אחת במשך פחות ממחצית השעה וכאשר לא ברור האם גמול בעד עבודה בשעה הנוספת לא שולם עקב טעות או מתוך כוונת מכוון, אנו סבורים כי גם אם מתקיים היסוד העובדתי של העבירה, הרי שלא הורם הנטל להוכיח את קיומו של היסוד הנפשי של העבירה. בנסיבות אלה, לא מצאנו להרשיע את המשיבים בעבירה על חוק שעות עבודה ומנוחה, ודין הערעור להידחות.
- אחרית דבר
33. לאור כל האמור - הערעור נדחה.
- ניתן היום, י"ט בטבת תשע"ו, 31 בדצמבר 2015, בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.